

Exposició sobre gimnospermes

Pins, xiprers, avets ... vine a conèixer-los

TEXT: Josep M. Farreró Carolà

Amb la idea de posar a l'abast de tothom el poc conegut món de les gimnospermes, el Grup Local del Baix Ter (Baix Empordà), de Flora Catalana, va preparar una exposició amb mostres d'espècies d'aquest grup de plantes

La principal motivació per dur a terme aquesta exposició va sorgir a partir del «Curs per a conèixer les nostres flors» que vam realitzar amb el Grup Local de la Crosa de Flora Catalana, amb seu a Estanyol (Gironès). Aquest curs fou dirigit per Lluís Vilar, doctor en Biologia i professor titular de botànica de la Universitat de Girona.

Al final del curs teníem clar que les angiospermes són plantes que fan flors generalment vistoses, amb els primordis seminals o òvuls -òrgans de la flor que, un cop fecundats, es converteixen en llavors- reclosos dins d'un ovari. Aleshores se'ns despertà la curiositat per la reproducció de les gimnospermes (pins, avets, ginebres, cedres, xiprers, tuies, etc.). La principal diferència és que, en les

Responsabilitat i precaució amb les plantes

gimnospermes (del grec *gymnos*: despullat i *sperma*: llavor), els primordis seminals són lliures, mai reclosos dins d'un ovari. Aquestes plantes no desenvolupen flors vistoses; sense calze ni corol·la (sèpals i pètals). Les flors de les gimnospermes són sempre unisexuals, poc vistoses i molt simples ja que no disposen, per exemple, de pètals, sèpals o tèpals (peces florals característiques de les angiospermes). Aquestes flors s'agrupen en unes estructures anomenades cons i, degut a la seva unisexualitat, existeixen cons masculins i femenins per separat. Així doncs, els cons masculins contenen el pol·len i els cons femenins, també anomenats estròbils, contenen els primordis seminals que, en ser fecundats, originaran les llavors. Es parla directament de llavor (i no de fruit) perquè l'estròbil madur conté les llavors "despullades", o sigui, sense una capa protectora com la que tenen els fruits de les angiospermes (el pericarpí). Precisament per aquesta característica, a aquestes estructures no se les pot anomenar fruits, ni tampoc infructescències, tot i que sí que se les coneix amb el nom de falsos fruits. L'exemple més conegut d'estròbil és la pinya del pi, i les llavors que conté, com tothom sap, s'anomenen pinyons.

La singularitat d'aquesta forma de reproducció i el poc coneixement que es té de les gimnospermes en general ens va determinar a iniciar el projecte. El professor Lluís Vilar ens va esperonar a realitzar-lo, ens va assessorar tècnicament i també hi va aportar material.

Per tal de tenir el màxim de mostres de les diferents espècies, vam fer sortides de camp per anar

recol·lectant i identificant tot el material de l'entorn més immediat. També vàrem visitar l'Arborètum d'Espinelves, on hi ha exemplars i espècies que difícilment podríem trobar en altres indrets.

La col·lecció es va estructurar de manera que hi eren representades les famílies de les ginkgoàcies (ginkgo), les cicadàcies (ciques), les taxàcies (teix), les taxodiàcies (xiprer dels pantans), les pinàcies (làrix, cedres, pins, avets), les cupressàcies (xiprers, turies, ginebres, càdec, sequoies) i, finalment, les efedràcies (trompera). De cada espècie hi havia una mostra de branques, fulles, pinyes (o gàlbuls). La zona més atractiva de l'exposició va ser la mostra de pinyes penjades d'un fil, ordenades segons la grandària i identificades amb el nom corresponent. Les mostres de cada planta, d'una trentena d'espècies, anaven acompanyades d'una fitxa on s'hi podia llegir el nom científic, el nom popular en quatre idiomes (català, castellà, francès i anglès), l'hàbitat, els usos, la toxicitat i el codi QR que enllaçava amb la web de Flora Catalana. L'exposició es va completar amb un pòster sobre el cicle reproductiu de les gimnospermes. Alhora, es va creure adient acompanyar-la amb cartells explicatius sobre diverses espècies d'animals característiques dels ecosistemes en què predominen les gimnospermes: la processonària del pi, el trencapinyes, les papallones del pi i l'esquirol. Situàrem a l'entrada un quadre sinòptic didàctic i de fàcil comprensió per a qui volgués iniciar-se en el món de les gimnospermes. Finalment, es va preparar un tríptic i un pòster explicatiu sobre els objectius de l'associació: contribuir a la difusió del

Responsabilitat i precaució amb les plantes

Tipus mostra de la presentació de l'exposició de gimnospermes. Font: Grup Local del Baix Ter.

coneixement sobre les plantes, els seus usos i hàbitats i la recuperació de la saviesa popular etnobotànica.

Es van muntar tres exposicions a Torroella de Montgrí. Una a la Biblioteca Pere Blasi; l'altra a l'IES Montgrí, on també es va preparar, amb l'ajuda del professorat del centre, un dossier d'activitats per als alumnes de diferents nivells, i l'última, el mes de març de 2017, a la capella de Sant Antoni (local per a exposicions a la plaça de la Vila). A la inauguració d'aquesta darrera exposició, hi va ser present la regidora de cultura, Anna M. Mercader, en representació de l'Ajuntament de Torroella de Montgrí. La presentació va anar a càrrec de l'Anna M. Oliva, com a representant del Grup Local del Baix Ter.

La col·lecció de pinyes de diferents tipus de coníferes i les tonalitats de verds i blaus de les branques, va fer que la capella de Sant Antoni adquirís un ambient totalment diferent del que hi sol haver en altres exposicions. Tot això va ser possible gràcies al nostre equip de col·laboradors, que sempre sap trobar la millor manera perquè la mostra llueixi i faci goig.

La propera exposició que tenim previst fer versarà sobre fruits i llavors. Tenim present que les volem rendibilitzar i optimitzar de manera que altres grups locals puguin aprofitar la nostra experiència en el cas d'estar-hi interessats.

De la mateixa manera que els mestres, a partir d'uns «gargots» (grafia), ensenyen la connexió amb

els sons i, amb aquesta unió, a confegir síl·labes, paraules i a estructurar frases que arriben a tenir un significat auditiu, visual, sensorial, i emocional, no saltres també aspirem a aprendre i divulgar la lectura del paisatge (els silencis, les formes de les fulles, les textures, les remors, la música dels ocells, el cromatisme, la identificació de les plantes i l'ús remeier que se'n fa, l'observació de la petja humana en la modificació del paisatge, etc.). Per tot això, i per conservar el paisatge per a les noves generacions, creiem que val la pena l'esforç que hi puguem aportar. Amb il·lusió, constància i dedicació, treballarem per preservar la biodiversitat, fomentar l'ús sostenible dels recursos, defensar l'entorn natural i divulgar la riquesa d'aquest patrimoni.

Josep M. Farreró i Carolà. Actualment jubilat. He exercit de mestre, psicòleg i logopeda a Palafrugell (Baix Empordà).

Col·laboro descrivint itineraris de la rodalia amb interès paisatgístic, patrimonial o botànic a la revista "Torre Ferrera" de Mont-ras (Baix Empordà).

La meua afició amb el món de la natura la tinc des de ben petit. La meua àvia materna va iniciar-me en el coneixement de les herbes remeieres i la identificació de plantes del meu entorn més proper. Més endavant vaig conèixer el botànic l'Albert Mallol que em va introduir en el fascinant món de les plantes i de l'etnobotànica. Soc membre del Grup Local "Baix Ter" de Flora Catalana. [Més ...](#)

Imatge general de l'exposició.

Responsabilitat i precaució amb les plantes

